

door J.B. DREESEN

De bouw floreert. Dat merken we, zelfs met één oog, overal aan onze kust. Er rijzen weer mastodonten uit de grond. In ruil daarvoor staan we dagelijks weer naar gaten in het stadsbeeld te staren.

Aan die afbraak en vernieuwingswoede is weinig te doen, daar hebben we in het verleden tientallen voorbeelden van.

Waar misschien wel iets aan te doen is is aan de naamgeving van deze nieuwe gebouwen.

Waarom, als voorbeeld de "Pilotage", gekend als zodanig in de Oostendse volksmond, na afbraak en opbouw als appartementsgebouw "Chateau l'Hermitage" zal heten is mij een raadsel. Men had het even goed "Chateau Pilotage" kunnen noemen. Dat zou zinniger zijn geweest want dan verwees deze naam meteen naar het gebouw dat er ooit gestaan heeft en dat op vele foto's van het vroegere Oostende een ruime plaats kreeg.

Om tegemoet te komen aan al die bouwheren, met weinig verbeelding en nog minder historische kennis, starten we een reeks bijdragen die een antwoord geven op de vraag: "Komen er in de oudste beschrijvingen van Oostende en omgeving welbepaalde toponymen voor die gebruikt kunnen worden bij de naamgeving van gebouwen?"

We beginnen onze reeks met een wandeling doorheen het 28ste Begin van 's Heerwoutermans Ambacht (1). Wij kozen het 28ste Begin omdat we de grenzen daarvan, voorlopig, het nauwkeurigste kunnen bepalen op een hedendaagse kaart.

De beschrijving van het 28ste Begin luidt als volgt: BEGHINNENDE MET WEST VANDEN LAETSTE VOOR(SYDE) P(ER)CHEELE, ZUIDWEST BY DE KERCKE VAN SINTE CATHELYNE, TUSSCHEN DEN DYCWEGH ANDE NOORDTZYDE, DEN WATERGANCK ANDE ZUUDTOOSTZYDE, METTEN ZUUDTWESTH(ENDER) ANDEN ZYDELINGHEN ENDE ES TBELOOP DAER DE TAVERNE VAN SINTE CATHELYNE IN STAET DAER.

Situëren we nu even de grenzen van dit gebied op een hedendaagse kaart. De DYCWEGH lag, bij benadering, iets ten noorden van het tracé van de Leffingestraat tussen het Sinte Catharinaplein en de Steense Dijk. (Hierin is ook begrepen het deel van de straat dat eertijds over de Elisabethlaan lag en dat gedeeltelijk van naam veranderde of geïntegreerd werd in de bouwzone) (2). Het stuk van de ZYDELINGHEN, zoals hierboven beschreven staat, is te vereenzelvigen met het stuk van de Steense dijk dat loopt van de Prins Roselaan tot aan het uiteinde van de bijna rechte hoek waar de Lariksenlaan op de Steense Dijk uitkomt. Het tracé van de Steense Dijk is sedert de 18de eeuw niet veranderd en is dan ook voor de topografie van Oostende een uitstekend referentiepunt.

De WATERGANCK (hier wordt mee bedoeld de NIEUWE OOSTENDSE WATERGANG) moet gelegen hebben vanaf het kruispunt van de huidige Gelijkheidstraat en de Honoré Borgerstraat (waar zich het plein zonder naam bevindt) tot aan het uiteinde van de Lariksenlaan, tegen de Steense Dijk. Hiervoor verwijzen we naar de kaart van POURBUS van het Brugse Vrije (3) waarop men duidelijk kan zien dat de Watergang op dit punt aansloot op de Sluisvliet.

Vergelijken wij de oppervlakte van het aldus bepaald stuk met de grootte opgegeven voor het 28ste Begin dan komen we, bij benadering, tot eenzelfde waarde. Waar we op de Ommeloper voor het 28ste Begin

27,89 ha vinden (62 gemeten 1 lijn en 2 roeden) vinden wij voor het zelfde stuk op een moderne kaart 28,87 ha (65 gemeten en 1 lijn). (Een gemet is gelijk aan 4.423,68 vierkante meter). Het verschil van ongeveer een hectare spruit voort uit het feit dat de juiste loop van de Watergang niet nauwkeurig te bepalen is bij gebrek aan referentiepunten.

Wat vinden wij nu voor het hierboven beschreven deel van de Ommeloper als namen en toponiemen ?

Wij beginnen langs de DYCWECH (Leffingestraat) van oost naar west, dit is van de vroegere standplaats van de kerk naar de Steense Dijk, en dan krijgen we achtereenvolgens :

- de TAVERNE en SCAPELAERHUIS. We hebben hier te maken met de dorpskroeg van Sinte Catharina-west en het huis van enen CAPELAERE (?).
- de "hofstede waer JAN AERNOUDTS wuent".
- een stuk land, behorende tot verscheidene eigenaars, dat DE HAMMELE heet. Dit woord komt niet voor in het Middeleeuwse Woordenboek van VERDAM en voorlopig heb ik er nog geen verklaring voor.
- een hofstede zonder vermelding van de persoon die er op woont.
- de " QUINTENShofstede".
- de "hofstede van PIETER VERGRONE".
- een stuk land "waer een vervallen hofstede op staet daer wijlent ADRIAEN VAN HOORNE placht te wuenen".

We gaan nu even langs de ZYDELINGHEN (Steense Dijk) van noord naar zuid, (d.w.z. van de Prins Roselaan tot aan de Lariksenlaan).

- "ande Huelbrugge te RATTEGATE". Daar lag dus een heulbrugge (dit is een boogbrug in hout of steen) over de Sluisvliet. Dit was normaal want van hieruit vertrok op de westkant van de Sluisvliet een baan die naar het zuiden liep en waarschijnlijk een andere baan die west langs de CLEENE ZYDELINGHE liep naar de duinen ten westen van Mariakerke-kerk.
- een stuk land genoemd DE WULPE. Volgens het Middeleeuws Woordenboek van VERDAM is Wulp = Welp, het jong van sommige diersoorten. Het verband is hier niet onmiddellijk duidelijk. Het ligt echter waarschijnlijk in de verklaring die voor de naam Wulpen (tussen Nieuwpoort en Veurne) wordt gegeven, namelijk "wellend water". Een Wulp is ook nog een snip-achtige waadvogel die we nog regelmatig in de (weinige) duinpannen aan onze kust kunnen zien.
- de "PANNEVOCX HOUCK". De plaats waar de Watergang overgaat in de Sluisvliet.

Tot daar de gegevens die we noteerden in de beschrijving van het 28ste Begin. De oogst is niet groot, maar alle begin is moeilijk. Op een stuk van 28 ha hebben we één herberg zonder naam, het huis van enen Capelaer (?), vier namen van bewoners van een hofstede (Aernoudts, Quintens, Vergrone en Van Hoorne) één aanduiding van de plaats van een brug en vier toponiemen, twee stukken land "De Hammele" en "De Wulpe" en twee punten het "Rattegat" en "Pannevouchouck".

Verwijzingen

- (1) R.A. Brugge. Ommeloper van 's Heerwoutermans Ambacht 1559. Onder Blankenbergse Watering nr. 517.

- (2) J.B. Dreesen. Tijdschrift De Plate 1988, blz. 88.193.
- (3) Kaart van het Vrije, geschilderd door Pourbus (1562) en herschilderd door Claeysens (1596). Stadhuis Brugge of het gebouw van het Brugse Vrije te Brugge.

SCHRIJVERS AAN ZEE (2)

door Emiel SMISSAERT

Maar de kust in de Westhoek is ook een aantal verdienstelijke letterkundigen van eigen bodem rijk.

Te Sint-Idesbald is er niet alleen Dries Dehollander (met o.a. Heimwee (1971), En toch wordt het zomer (1975), maar ook Karel de Kandelaere (Zwanezang en hergeboorte (1983)).

Te Koksijde had, gedurende ruim dertig jaar, de dichter en essayist Luc van Brabant (1909-1977) zijn woonst. In 1987 is hij op passende wijze herdacht. Om den brode was hij handelaar in foto- en optische artikelen. Destijds kwam hij in de belangstelling door de uitgave, samen met Johan Daisne en Marcel Coole, van het literaire tijdschrift Klaverdrie (1937-1948). Zijn dichtbundels (wij noemen enkel Zeven ellen liefde uit 1940 en Klein viaticum uit 1945) bevatten realistische poëzie die nauw aansluit bij het dagelijks leven. Bij kenners maakte hij pas echt naam met zijn voortreffelijke vertalingen van Franse dichters als Louise Labé, Clément Marot en François Villon. In 1962 kreeg hij de prestigieuze Koopalprijs voor zijn studie over leven en werk van Louise Labé.

Ook Fernand Florizoone (°1925) strekt Koksijde tot eer. Hij is een bescheiden gebleven man én een fijngevoelige dichter : met de zee als achtergrond handelt hij in zijn verzen over de gewone, alledaagse gebeurtenissen van het leven. Dichtbundels als In de Branding (1965), Tussen Kriek en Wielewaal (1958), De Andere Planeet (1965) en Lezen in de Appelboom (1976) verdienen een vermelding. Ook hem werden literaire onderscheidingen toegekend, waaronder de Poëzieprijs 1986.

De Westhoek gaat fier op een historicus van formaat : Godgaf Dalle (°1920). Deze vruchtbare en veelzijdige onderzoeker kreeg in brede kringen een verdiende erkenning door de publikatie van zijn Gids voor de Westhoek, een zeer geslaagd en nuttig naslagwerk.

Onder de auteurs-van-eigen-streek telt Oostduinkerke de dichters-kunstschilder Daniel du Four, geïnspireerd door zee en duinen, en de dichter-advokaat Raoul Maria De Puydt. Op zijn actief staan dichtbundels als Het verraad (1963), Brandenburgs Concerto (1967), De Menselijke Revolutie (1973) (6).

Ten zuidoosten van Koksijde ligt Oostduinkerke, met twee woonkernen : Oostduinkerke-Bad en Oostduinkerke-Dorp. Deze badplaats - eigenlijk een deelgemeente van Koksijde - beschikt over het wellicht mooiste strand van de kust : zeer breed, met fijn zand en zonder golfbrekers. En de zee ? Zoals overal langsheen de kust : ebbe en vloed, een komen en gaan van water...

In 1918 beschrijft Felix Timmermans (1886-1947) haar als volgt (7) :

18 december 1918

Ik sta aan de zee met het nieuws in mijn hand dat mijn vader morgen zal begraven worden.